

Семінарське заняття 2

03.03

План семінару.

1. Форми організації суспільного виробництва: натуральна і товарна.
2. Сутність і умови виникнення товарного виробництва.
3. Товар і його властивості.
4. Сутність товарно-грошових відносин.
5. Ринок: поняття, функції та структура.
6. Суб'єкти і об'єкти ринку.
7. Роль конкуренції у ринковій економіці.

Відповіді на теоретичні питання:

1. Які існують форми організації суспільного виробництва?

В економічній теорії виділяють дві основні форми організації суспільного господарства, які розрізняються за способом з'в'язку виробника з цілями виробництва та споживачем:

1. Натуральне господарство; 2. Товарне господарство.

2. Чому сутність товарного виробництва?
Сутність товарного виробництва полягає в такій організації суспільного господарства, зо якої продукти створюються не для власного споживання виробником, а для продажу на ринку іншим особам. Це виробництво "на замовлення" суспільства, де зв'язок між виробником і споживачем здійснюється через гроші.

3. Які умови виникнення товарного виробництва?
Товарне виробництво не виникає випадково. Для того, щоб продукти праці могли масово виготовлятися для продажу, мають скластися дві фундаментальні умови:

1. Суспільний поділ праці;
2. Економічна відокремленість виробників.

4. Що таке товар?

Товар - це продукт праці (різ, послуга, інформація), створений не для власного споживання, а для обміну шляхом

купівлі-продажу на ринку. Це все те, що має ціну і може задовольнити певну потребу.

5. Що таке товарно-грошові відносини?

Товарно-грошові відносини — це система економічних зв'язків між людьми, що будується на виробництві товарів та їх обміні за допомогою грошей.

Це вища форма товарного господарства, де гроші виступають універсальним посередником, що робить обмін швидким, зручним та масштабним.

6. Яку роль виконують гроші в товарному виробництві?

У товарному виробництві гроші є не просто "папірцями" для оплати, а загальним еквівалентом — особливим товаром, який вимірює вартість усіх інших товарів і забезпечує їхній обмін.

Їхня роль розкривається через п'ять основних функцій:

1. Міра вартості;
2. Засіб обігу;
3. Засіб накопечення (створення скарбів);
4. Засіб платежу;
5. Світоді гроші.

7. Що таке ринок?

Ринок – це сукупність економічних відносин між продавцями та покупцями з приводу обміну товарами та послугами за допомогою грошей. Це механізм, який з'єднує виробника і споживача через ціни, попит та пропозицію.

8. Основні функції ринку.

В економічній теорії виділяють такі основні функції:

1. Регулююча функція;
2. Інформаційна функція;
3. Стимулююча функція;
4. Розподільча (ціноутворююча) функція;
5. Сануюча (оздоровча) функція;

6. Посередницька функція.

9. Хто є суб'єктами ринку?

Суб'єктами ринку є всі учасники економічних відносин, які приймають самостійні рішення щодо купівлі та продажу товарів, послуг або ресурсів. Виділяють три основні групи суб'єктів, кожна з яких відіграє свою роль у кругообігу грошей та товарів:

1. Домогосподарства;
2. Підприємства (Фірми / Бізнес);
3. Держава (Уряд).

10. Що таке конкуренція і яка її роль?

Конкуренція – це економічне суперництво між учасниками ринку за найкращі умови виробництва, купівлі та продажу товарів, а також за отримання найбільшого прибутку.

Конкуренція виконує кілька критично важливих функцій, які роблять економіку ефективною:

1. Регулююча роль;

2. Інноваційна роль (науково-технічний прогрес);
3. Контрольна роль;
4. Розподільча роль.

Відповіді на дискусійні питання.

1. Чи може сучасна економіка існувати без товарного виробництва?

Сучасна економіка не може існувати без товарного виробництва. Ней сьогодні товарне виробництво є фундаментом глобальної цивілізації. Відмова від нього означає б повернення до середньовічного або навіть первісного способу життя.

2. Які переваги і недоліки ринкової економіки?

Переваги ринкової економіки:

1. Ефективність використання ресурсів;
2. Стимулювання науково-технічного прогресу;
3. Свобода вибору;
4. Саморегуляція;
5. Гнучкість.

Недоліки ринкової економіки:

1. Майнова нерівність;
2. Циклічність (кризи);
3. Монополізація;
4. Зовнішні ефекти (екстерналії);
5. Брак суспільних благ.

Практичні завдання:

Вправа 1.

1. Діяльність цієї форми належить до змішаної (перехідної) форми господарювання, яка поєднує елементи натурального та товарного виробництва. У сучасній економічній термінології такий тип господарства часто називають дрібнотоварним виробництвом.

2. Товарне виробництво - це тип організації, де продукти виробляються спеціально для обміну. Ось такі ключові ознаки:

- Суспільний поділ праці;
- Приватна власність та відокремленість;
- Орієнтація на ринок;

— Еквівалентний обмін.

Вправа 2.

1. Економічно доцільним рішенням буде збільшити площі під соняшником та зменшити площі під пшеницею.
2. На це рішення впливає механізм ринкового саморегулювання, який базується на взаємодії попиту, пропозиції та ціни.

Вправа 3.

1. Цей вид економічних відносин називається бартер (або прямий натуральний обмін).
2. Ця операція не належить до товарно-грошових відносин.

Вправа 4.

1. Дві фундаментальні властивості товару:
 1. Споживча вартість (корисність)
 2. Як воно проявляється: Яблуко має фізичні та хімічні властивості, які роблять його корисним. Воно вгамовує голод, містить вітаміни (задовольняє потребу в здоров'ї) та має приємний

смак (задоволення потреби в насолоді).

2. Мінова вартість (Ціна)

2. Як вона проявляється: Коли підприємство виставляє яблука в супермаркеті, воно встановлює на них ціну. Ця ціна показує, яку кількість грошей (або інших товарів) суспільство готове віддати за ці яблука.

Вправа 5.

1. Зниження ціни спричинило перевищення пропозиції над попитом (надлишок товару).
2. Проявляються одразу дві ключові функції, але основною є інформаційна функція, ^{і стимулююча} (друга є регулююча функція).

Вправа 6.

1. Конкурентну перевагу матиме перше господарство.
2. Перевага першого господарства обумовлена кількома економічними факторами, які впливають із використання сучасних технологій: нижча собівартість;

вища прибутковість; ринкова стійкість;
якість та асортимент.

Вправа 7

1. У наведеному прикладі гроші виконують дві основні функції:

- Засіб обігу;
- Міра вартості.

2. Гроші полегшують цей процес зовсім таким чином:

- Здобовляють потреби в збігу інтересів;
- Зодільність та універсальність;
- Економія часу та зусиль;
- Забезпечення безперервності виробництва.

Вправа 8

1. Фермер має проаналізувати кілька ключових факторів, перш ніж прийняти рішення:

- Рівень цін та маржинальність;
- Обсяги продукції;
- Вимоги до якості та стандартизації;

- Логістика та витрати на зберігання;

- Ризики пошкодження.

2. Найбільшу стабільність забезпечує контракт із супермаркетом або переробним підприємством.

Вправа 9

1. У цій ситуації держава виконує роль регулятора та гаранта соціально-економічної стабільності.

2. Це характерно для змішаної економіки.

Вправа 10.

1. У господарстві відбувся процес переходу від натурального господарства до товарного виробництва.

2. Цей перехід став можливим завдяки поєднанню технічних та економічних чинників:

- Технічний прогрес (придбання техніки);

- Розширення масштабів (збільшення площ);

- Суспільний поділ праці; Наявність попиту.

Тісумкове завдання

Схема "Від натурального господарства до ринкової економіки".

Схема: Еволюція форм господарювання

1. Натуральне господарство (Первісний етап).
2. Випадковий обмін (Бартер).
3. Дрібнотоварне виробництво (Ринок ^{етап}).
4. Суцільна ринкова економіка (Глобальний).

Головні функції переходу:

1. Суцільний поділ праці (кожен робить те, що він робить найкраще).
2. Технічний прогрес (техніка створює надлишки, які треба продавати).
3. Економічна відокремленість (права власності на свій продукт).